

Plokeh Foosdkuun Dk N”Kzu Kku&Ehekalk Ds Lunhgz Esap

MkWO nhfIr Itoku
*,10 ch0 dkWyst vkWWQ ,tqds”ku
fodkluxj nsgjknwu mYjkj[k.M*

lkjka”k

rRo ehekalk ls Kku ehekalk dks vvx ugh fd;k tk ldrk gSA n”kZu dk ;g nwljk egRoiv.kZ rRo gS] ;gh og ekxZ gS tks leLr fo”o dks lr~ ds n”kZu djkrk gS rFkk Kku ds Lo:i] y{;} fodkl] Kkrk vkSj Ks; ds lEcU/k] Kku dh lEHkkouk] Kku dh lkhek] Kku dh iz.kkyh o Kku dh izekf.kdrk vkfjn fo’k; dh leh{kk djrk gSA Lokeh foosdkuUn ,d egku Kku&rIkLoh Fks fiUgksaus lEiw.kZ fo”o dks vius osnkUr n”kZu ds }kjk okLrfod Kku ls voxr dj;k;kA foosdkuUn us Kku dks nks Hkkxksa] HkkSfrd Kku vkSj vk;/kfRed Kku esa foHkkftr fd.k mudk fopkj Fkk fd HkkSfrd Kku] oLrq txr ls lEcU/kr gksrk gS vkSj vk;/kfRed Kku] txr ;k lw{e txr ls lEcU/kr gksrk gS rFkk bl Kku dks Kku ;ksx] deZ ;ksx] HkfDr ;ksx vkSj jkt ;ksx ds }kjk gh izkIr fd;k tk ldrk gSA

Date of Submission: 29-10-2023

Date of Acceptance: 09-11-2023

I. “kCn dqath% vkRe&“kfDr] ,dkxzk] czäp;Z] J]k] loZ/keZ leHkko] izse] ohjrk] mifu’kn] deZ;ksx] HkfDr;ksx] jkt;ksx] Kku;ksxA izLrkouk

Kku ehekalk mu fof/k;ksa dh O;k;k djrh gS ftuds ek;/e ls rRo ehekalk dh izkflr gks rFkk ewY; ehekalk vFkok ewY;ksa dk fuekZ.k gks ldsA Lokeh foosdkuUn us vius osnkUr n”kZu ds ek;/e ls okLrfod lr~ dk Kku izkIr fd;k o bl Kku dk egRo crkrk gq. dgk fd Kku ds ek;/e ls gh bZ”ojh; Lo:i dk Kku rFkk okLrfod lR; dk ifjp; izkIr gks ldrk gS vkSj ;gh Kku dk y{; Hkh gSA Lokeh foosdkuUn vkn”kZoknh Fks rFkk vafre lRrk vk;/kRe dh ekurs FksA mudk er Fkk lr~ iw.kZ gS] vtj gS] vej gS vkSj lr~ dh iw.kZrk dh [kkst Kku ehekalk ds }kjk dh tk ldrh gSA Lokeh foosdkuUn ds n”kZu dh Kku ehekalk dks fuEu ewy fcUnqvksa ds ek;/e ls tkuk tk ldrk gS&

Lokeh foosdkuUn dh Kku&ehekalk ds ewy fcUnq fuEu gSa&

vkRe&“kfDr] ,dkxzk] czäp;Z] J]k] loZ/keZ leHkko] izse] ohjrk] mifu’kn] deZ;ksx] HkfDr;ksx] jkt;ksx] Kku;ksxA

vkRe&“kfDr

vkRe “kfDr vFkkZr eu dh “kfDr ij gh dk;Z dh flrk fuHkZj djrh gSA Lokeh foosdkuUn dk ekuuk Fkk fd eu dks iw.kZr;k o”k esa djus ds fy;s usfdrk ije~ vko”;d gSA l tks iw.kZ :i ls usfdr gSA vkRe “kfDr dh izcyrk ds }kjk gh y{; dh izkflr lEHko gSA eu ftruk vf/kd fueZy gksxk mls o”k esa djuk mruk gh ljj gksxkA vk;/kRe ds }kjk vkRe&”kfDr n`<+ gks ldrh gS blfy;s Lokeh foosdkuUn us bZ”oj esa vlLFkk] lsok] jkk] eqfDr] vkRe&la;e] czäp;Z] ,dkxzk ds lk/ku lq>k;s ftuds }kjk vkRe “kfDr n`<+ gks ldrh gSA

,dkxzk

,dkxzk leLr Kku dk lkj gS mlds vHkko esa dqN Hkh izkIr ugh fd;k tk ldrk gSA euq’; vkSj i”kq esa eq]; vUrj mudh eu dh ,dkxzk dh “kfDr esa gSA fdlh Hkh izdkj ds dk;Z dh lEiw.kZ lQyrk ,dkxzk dk gh ifj.kke gS rFkk eu dks y?kq ls y?kqYk lhekvsar rd lesVuk gh ,dkxzk gSA bl izdkj fpYk dks la;fer djus ds vkB vax gS tSls ;e] fu;e] vklu] izk.kk;ke] izR;kgkj] /kkj.kk] /;ku o lekf/ka2 Lokeh foosdkuUn dk ekuuk Fkk fd “kjhj vkSj eu ftrus vf/kd ifo= gksxsa mruh gh ,dkxzk c<+sxh ;fn O;fDr iw.kZ ifo= gks tk,xk vkSj fu’BkiwoZd lk/kuk djsxk rks vUrr% mldk fpYk vlhe “kfDr ls ifjiw.kZ gks tk;sxkA vr% ,dkxzk dh izkflr gsrq eu dks cfgeqZ[k gksus ls jksdks] lR; ds ozr dk ikyu djks] eu dks fdlh fin”kk es fopfjr gksus ls jksdks] “okl ij fu;U=.k j[ksks o bfUnz;ksa dks dsfUnzr djks ftlds }kjk ,dkxzk mRiUu gSA czä&Kku dh izkflr fpUr dh ,dkxzk ds }kjk gh izkIr gks ldrh gS vLrq fpYk dks ,dkxz djksA

¹ cks/klkjkuUn] ,ICE ¼2009½] foosdkuUn lkfgR; ¼4½] dksydkrk % v}Sr vkJe] i`-182A

² mijksDr ogha] i`-107A

czāp;Z

czāp;Z izfr'Bk;ka oh;ZykHk% AA 38AA

;ksxn''kZu lk/kuokn

vFkkZr czāp;Z dh iw.kZ izkflr ds Ik''pkr euq'; ds eu] cqf] bfUnz; o "kjhj es viw.kZ "kfDr o ohjrk mRiUu gks tkrh gSA3

czāp;Z ds lEiw.kZ ikyu dk vFkZ gS czā&n''kZu] czāp;Z esa cqf)&j{k.k] "kjhj&j{k.k rFkk vkRe&j{k.k lek;k gqvk gSA czāp;Z dk vFkZ gS ru] eu o opu ls leLr bfUnz;ksa dks la;fer j[kukA ;g HkfDr dh iwoZ voLFkk gS vkSj czā izkflr dk ekxZ gSA czāp;Z fu;e dk ikyu djus ls euq'; Jqfr/kj rFkk Le`fir/kj eu tkrk gSA czāp;Zoku euq'; ds efLr'd esa izcy "kfDr o n`<+ bPNk "kfDr lafpr jgrh gS dkesPNk dk la;eu djus ls mls mPpre Qy dh izkflr gksrh gSA Lokeh th us ;qok oxZ dks izsfjr djrs gq;s dgk dh dke&"kfDr dks vk;/kfRed "kfDr esa ifjofrZr djksA ;g "kfDr fitruh vf/kd izcy gksxh bls }kjk mruk gh vf/kd dk;Z gks ldsxkA4 mUgksaus vk°oku fd;k dh izR;sd ckyd dks czāp;Z oZr dk ikyu djuk pkfg;s ftlds }kjk mlds ân; esa J)k vkSj HkfDr dk mn; gksxk o mls y[; dh izkflr gksxhA fo|kFkZ;ksa gsrq czāp;Z dks oSfnd dky ls gh vko";d rFkk egRoiv.kZ crk;k x;k gSA

J)k

Ikzkphu /keZ ds vuqlkj og O;fDr ukfLrd gS tks bZ''oj esa fo''okl ugh djrk ijUrq vk/kqfud /keZ dgrk gS fd ftlesa vkRefo''okl dk vHkko gS og ukfLrd gSA J)k dk vFkZ gS lods izfr fo''okl D;ksafd lc ,d gSA vius ls izse djks D;ksafd tc O;fDr vius izfr Hkko j[ksxk rHkh og lc izkflr;ksa] Ik''kq&if{k;ksa o leLr O;fDr;ksa ls izse djsxkA ;g Hkko eu esa gks fd ge lc ,d gSaA ;gh gekjs vkRefo''okl dk Hkko gksxk tks gesa n`<+rk iznku djsxkA Lokeh foosdkuUn ekurs gSa fd fitrus Hkh O;fDr egku gq;s mUgksus blh mn~ns"; ds lkFk tUe fy;k dh os egku cusaxs vr% J)koku cus vius Åij lc ds Åij J)kHkko j[ksaA

Lokeh foosdkuUn iqu% J)k Hkko tkxZr djuk pkgrs Fks D;ksafd os ekurs Fks fd dsy J)k ds Hksn ds dkj.k gh euq'; euq'; esa vUrj vk tkrk gSA5 J)k }kjk gh O;fDr ds vUnj ;g Hkko mUiUu gks ldrk gS fd ge rks ml loZ''kfDrku ijefirk dh lUrku gSa rFkk mlh vuUr czāfXu dh vufxur fpuxkfj;k; gSA6 vr% gesa vius izfr o lods izfr ;g vkRefo''okl cuk;s j[kuk gS izkphu dky ls iwoZtksa ds vkRefo''okl ds dkj.k ge lH;rk dh mPp ls mPprj lh<+h rd igq;pk;s gSA vkSj vkt ;fn voufr gq;h gS rks mlk dkj.k gS fd ge esa nks'k mRiUu gqvk gS bl nks'k dk fuokj.k ek= J)k ds }kjk lEHko gSA

loZ/keZ leHkko

/keZ ,d vk/kkj gS tks ije~ lR; dh izkflr djokrk gS ;g ân; dks fueZy fu%LokFkZ rFkk ifo= cukrk gS] ;g izse] U;k;] "kfDr] /ks;Z] vkKkdKfjrk] lgl rFkk d'V lgu djuk lh[kkrk gS ;g fueZy dk cy gSA Lokeh foosdkuUn ,sls /keZ dk izpkj djuk pkgrs Fks tks lHkh ds fy;s mi;ksxh fl) gks] ftl /keZ dk LoHkko Kku] HkfDr o deZ gks rFkk ftl /keZ ds }kjk ijekRek ds n''kZu gksA loZ/keZ leHkko dh /kkj.kk dks viukrs gq;s os leLr fgUnqvksa dks ;g crkrs gSa fd gekjk /keZ lfg'.kq gh ugh gS cfYd ge lHkh /keksza ds lkj rRo dks Lohdkj Hkh djrs gSa tSls ge eqlyekusa dh efltn] ikjfl;ksa dh vfXu] bZlkb;ksa ds Owl lHkh ds le{k ureLrd gksdj muls ,dkRe gks tkrs gaSA7 Lokeh foosdkuUn dk ekuuk Fkk fd leLr /keksza dk loZO;kih mn~ns"; ,d gh gS vkSj og gS bZ''oj dh izkflrA blfy, /keZ lEcU/kh leLr ladhZ.k ;qj]r~ /kkj.kkvksa o fopkjksa dks u'V djuk gksxk rFkk bZ''oj lEcU/kh lq.k] fuxZq.k] rVLFk o vuUr uSfnd fu;e vFkok vkn''kZ ekuo /keZ dks LFkkfir djuk gksxk ftls leLr fo''o ,d dqVqEc ds : es laxfBr gksdj mUufr dh vksj vxzlj gksA

izse

Lokeh foosdkuUn izse ds iks'kd Fks os dgrs Fks fd thou dk vFkZ gh izse gSA ;gh thou dk ,dek= fu;e gSA LokFkhZ izo`fŸk e`R;q dh ?kksrd gS o LokFkZijrk e`R;q gSA Lokeh foosdkuUn dgrs Fks fd xjhc] ew[kZ ,ao in~nfyu euq';ksa ds nq%[k dks eglwl djks o muls izse djks ?k`.kk ugh leLr ekuo tkfr ls izse djks o bZ''oj dks izkIr dj yksA euq'; ds fy;s ftl euq'; dk ân; ugh nq[krk og euq'; dgykus ;ksX; ugh gSA vr% leLr ekuo tkfr ls izse djks o bZ''oj&izse dh izkflr dh vksj mUeq[k gks tkvks bUgh fopkjksa ds vk/kkj ij dgk tk ldrk gS fd Lokeh foosdkuUn dk izse fo''oO;kih o ekuorkoknh FkkA8

³ lejj ,ICE ¼2014½] ikrUtyh ;ksx n''kZu¼v'Vkax ;ksx½] <http://vishwamitra-spiritualrevolution.blogspot.com> >..

⁴ fongskRekuUn] ,ICE ¼2014½] f''k{kk dk vkn''kZ] ukxiqj % jked''.k eB] i`-18A

⁵ czāLFkkuUn] ,ICE ¼2013½] f''k{kk] ukxiqj % jked''.k eB] i`-11A

⁶ fuosZnkuUn] ,ICE ¼2005½] Hkkjr vkSj ml dh leL;k; ,i] ukxiqj % jked''.k eB] i`-45A

⁷ cks/klkjuUn] ,ICE ¼2012½] foosdkuUn lkgR; ¼1½] dksydkrk % v}Sr vkJe] i`-260A

⁸ czāLFkkuUn] ,ICE ¼2014½] O;fDrRo dk fodkl ¼Lokeh foosdkuUn½] dksydkrk % jked''.k eB] i`-38A

ohjrk

Lokeh foosdkuUn lkg l o ohjrk ls vksr&izksr vkn''kZ O;fDrRo Fks os ekurs Fks fd ;fn geas ekuo thou izkIr gqv k gS rks ,sls ohjrk iw.kZ dk;Z djds tkuk pkfg;s ftuds fp''u LFkk;h :i ls fpjdky rd cus jgsaA nqfu;k dqN Hkh dgs gesa vius d'YkZO;ksa ls fopfyr ugh gksuk gS ohjrk iw.kZ vius d'YkZO; ikyu djus gsrq vkxs c<+rs jguk gS ;fn lekt dh ckrkas ij /;ku fn;k tk;sxk rks lalkj esa dHkh Hkh dksbZ egku dk;Z ugh gks ldrk gS bl fo'k; esa ''yksd ds ek;/e ls dgk x;k gS&

**fuUnUrq uhfrfuiq.kk ;fn ok LrqoUrq
y{eh% fLFkj Hkorq xPNrq ok ;Fks'Ve~A
v|So ok ej.keLrq ;qxkUrjs ok
U;k ;kRiFk% izfoprUr ina u /khjk% AA**

vFkkZr uhfrdq''ky O;fDr rqEgkj fuUnk djs ;k Lrqfr] y{eh rpe ij d'ik djs ;k uk djs] rqEgkj e'R;q vkt gks ;k vxys ;qx esa ijUrq rpe dHkh U;k;iFk ls fopfyr u gksukA9 Lokeh foosdkuUn dgrs Fks& ohj cuks loZnk dgks *vHkh%* vFkkZr es fuHkZ; gw;A lcdks lqukvks& *ekHks%* vFkkZr Hk; u djks D;ksasfd Hk; gh e'R;q gSA Hk; gh iki gSA Hk; gh ujd gSA Hk; gh v/kZe gSSA PohjHkksX;k olqU/kjkP vFkkZr ohj ykxs gh olqU/kjk dk Hkksx djrs gSaA vr% ohj cuks o ohjrk dks izkIr djksA10

mifu'kn

Lokeh foosdkuUn us mifu'kn dk xgu v/;u djds uO; osnkUr vFkok O;ogkfd osnkUr dh jpuk dhA mudk ekuuk Fkk fd mifu'kn dk izR;sd i''B ''kfDr iznku djrk gSA lalkj esa mifu'knksa ds leku viwoZ dkO; vU; dksbZ ugh gSA mifu'knksa esa bruh ''kfDr fojeku gS fd os leLr lalkj dks rstLoh cuk ldrs gaSA muds }kjk leLr txr~ iquthZfor] l''kDr rFkk ley gks ldrk gSA11

deZ ;ksx

Lokeh foosdkuUn ekurs Fks fd euq'; deZ vkSj d'YkZO; ds }kjk vius bZ''ojh; Lo:i dh vuqHkwfr djrk gSA12 deZ;ksx deZ ds }kjk eu dks ''kq) djrk gSA Lokeh foosdkuUn dk fopkj Fkk fd ''kqHk ;k v''kqHk deZ fd;s tkus ij ''kqHk ;k v''kqHk ifj.kke vo''; mRiUu gksrs gSaA deZ dsoy ''kjhj ls lac) gS vkRek ls ugh og vkRek ds le{k ,d inkZ Hkj Mky ldrk gSA v''kqHk deZ ds }kjk Mkyk x;k inkZ *vfo|k* gSA ''kqHk deZ essa uSfrd cy dks iq'V djs dh ''kfDr gSA13

HkfDr;ksx

Lokeh foosdkuUn ekurs Fks fd lxq.k bZ''ojh; dh izkflr HkfDr o izse ds }kjk gksrh gSA ;g euq'; ds fy;s lokZf/kd lly lq[kn vkSj LokHkkfod ekxZ gSA HkfDr dk vkyacu bZ''oj gSA izse feuk ,d drkZ vkSj vkaycu ds ugh gks ldrk gSA izse dk bZ''oj fdllh u fdllh vFkZ esa ,d ekuoh; bZ''oj gksuk pkfg;sa izse gh dsoy og :lk gS ftlesa izse dks izse fd;k tkrk gSA ;g lokZsPp vewfrZdj.k gS vkSj ;g ogh gS tks czā gSA14 ekuo ds izfr izse o HkfDr ds }kjk gh bZ''oj dh izkflr IEHko gSA

jkt;ksx

Lokeh foosdkuUn ekurs Fks fd bZ''ojh; Lo:i dh vuqHkwfr eu dh ,dkxzk ds }kjk IEHko gSA Lokeh foosdkuUn dgrs gSa fd ftl izdkj foKku dh vuqla/kku djs dh viuh fo'k'V i)fr gksrh gS] mlh izdkj jkt;ksx /keZ dh i)fr gSA blds eq[; vax izk.kk;ke] /;ku vkSj /kkj.kk gSA

Kku;ksx

Kku;ksx ds vuqlkj bZ''ojh; Lo:i dh vuqHkwfr Kku ds }kjk gksrh gS ;g rhu vaxks esa foHkDr gSA igyk& bl IR; dk Jo.k fd vkRek gh ,dek= okLrfodr gS vkSj lc ek;k gSA nwljk& bl n''kZu ij lHkh n'fVdks.kksa

⁹ izfrd'kZ.k % fuUnUrq uhfrfuiq.kk] <http://pratikarshan.blogspot.com> >2013/03>b...
¹⁰ czāLFkkUUn] ,ICE ¼2014½] O;fDrRo dk fodkl ¼Lokeh foosdkuUn½] dksydrk % jked''.k eB] i'-41A
¹¹ fongskRekuUn] ,ICE ¼2014½] f''k{kk dk vkn''kZ] ukxiq % jked''.k eB] i'-54A
¹² cks/klkjuUn] ,ICE ¼2009½] foosdkuUn lkgR; ; ¼3½] dksydrk % v}Sr vkJe] i'-169A
¹³ cks/klkjuUn] ,ICE ¼2012½] foosdkuUn lkgR; ; ¼7½] dksydrk % v}Sr vkJe] i'-323A
¹⁴ mijksDr ogha] i'-324A

Is euuA rhljk& blds vkxs lkjs vuqHko izkIr djukA Lokeh th dgrs gSa fd bldh vuqHkwfr djus ds vusd izdkj gSa tSls&

- bl ckr ds fu''p; ls fd czāk gh IR; gS] vkSj lc feF;k gSA
- Hkksx dh lexz bPNk dk R;kxA
- eu vkSj bfUnz;ksa dk la;eA
- eqDr gksus dh rhoz vkdkA{kkA
mi;qZDr IR; dh lr~r /kkj.kk vkSj vkRek dks mlds okLrfod Lo:i dk InSo Lej.k djks jguk gh bl ;ksx ds ekxZ gSaA ;g ;ksx loksZPp fdarq dfBure~ gSA bls cqf) ds }kjk rks cgqr ls ykxs izkIr dj ldrs gSa ysfdu mldh flf) cgqr de ykxs gh dj ikrs gSaA15

ewY;kadu

Lokeh foosdkuUn dk n''kZu ,d mPpdkfV dk n''kZu Fkk ftlesa leLr tuekul dk fgr lekfr FkkA orZeku le; esa Hkh Lokeh foosdkuUn ds Kku ehekalk lEcU/kh fopkj f''kf{kr tu leqnk; ds fy;s izsj.kk dk dk;Z dj jgsa gSA mUgkasus vius osnkUr n''kZu ls lEiw.kZ fo''o dks voxr djok;kA vkSj ;g crk;k fd osnkUr oS;fDrd rFkk lkeqnf;d thou xBu djus esa fdl izdkj lgk;d gSA mudk er Fkk fd fo''o ds izR;sd ekuo ds fopkjksa o n`fVdks.kksa dk mPpre~ vkn''kZ osnkUr gS vkSj /khjs&/khjs fo''o dh leLr fopkj/kkj;sa osnkUr dh vksj izokfgr gksdj lr~ ds Kku ls ifjfr gks jgh gSA ftlls Kkr gksrk gS fd Lokeh foosdkuUn dk ;g fopkj orZeku le; esa Hkh lkFkZd fl) gks jgk gS fd **Kku ds ek;e ls gh lr~ dks izkIr fd;k tk ldrk gSA**

IUnHkZ lwph

- [1]. Cks/Klkjkuun ,Lœ ¼2009½ Foosdkuun Lkfgr; ¼4½ Dksydkrk % V}Sr Vkje] Γ-182A
- [2]. Mijksdr Ogha] Γ-107A
- [3]. Lej ,Lœ ¼2014½ Ikrutyh ;Ksx N''Kzu¼v''Vkax ;Ksx½ Http://Vishwamitra-Spiritualrevolution.Blogspot.Com >..
- [4]. Fongskrekuun ,Lœ ¼2014½ F''K{Kk Dk Vkn''Kz] Ukxiqj % Jked''.K Eb] Γ-18A
- [5]. Czãlfkkuun ,Lœ ¼2013½ F''K{Kk] Ukxiqj % Jked''.K Eb] Γ-11A
- [6]. Fuosznkuun ,Lœ ¼2005½ Hkkjr Vksj Mldh Lel;K;] Ukxiqj % Jked''.K Eb] Γ-45A
- [7]. Cks/Klkjkuun ,Lœ ¼2012½ Foosdkuun Lkfgr; ¼1½ Dksydkrk % V}Sr Vkje] Γ-260A
- [8]. Czãlfkkuun ,Lœ ¼2014½ O;Fdrro Dk Fodkl ¼Lokeh Foosdkuun½ Dksydkrk % Jked''.K Eb] Γ-38A
- [9]. Izfrd'kz.K % Fuunurq Uhfiruiq.Kk] Http://Pratikarshan.Blogspot.Com >2013/03>B...
- [10]. Czãlfkkuun ,Lœ ¼2014½ O;Fdrro Dk Fodkl ¼Lokeh Foosdkuun½ Dksydkrk % Jked''.K Eb] Γ-41A
- [11]. Fongskrekuun ,Lœ ¼2014½ F''K{Kk Dk Vkn''Kz] Ukxiqj % Jked''.K Eb] Γ-54A
- [12]. Cks/Klkjkuun ,Lœ ¼2009½ Foosdkuun Lkfgr; ¼3½ Dksydkrk % V}Sr Vkje] Γ-169A
- [13]. Cks/Klkjkuun ,Lœ ¼2012½ Foosdkuun Lkfgr; ¼7½ Dksydkrk % V}Sr Vkje] Γ-323A
- [14]. Mijksdr Ogha] Γ-324A
- [15]. Mijksdr Ogha] Γ-325A